

Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 7, nr. 28
v.u. Juul Appels, Tulpenlaan 7, 2460 Lichtaart (Kasterlee)

HERFST 2013

België-Belgique
P.B. - P.P.

2460 Kasterlee
P608700

KL*i*T

Hop zit niet alleen in bier

Spinnen

Isoleren voor meer natuur

natuurpunt
Kasterlee

100%
gerecycleerd
zwartopwit.com

HET BESTUUR

Activiteiten Karin De Laet

Beheer Dirk Potters

Layout KliT Guy Peeters

Penningmeester Greet Van Sweevelt

Secretaris Luc Van de Vyver

Voorzitter Juul Appels

COLOFON

Deze KliT is er voor u, maar ook door u. Wij zien uw verslag over een bijzondere waarneming graag toekomen op info@natuurpunt-kasterlee.be zodat iedereen er van kan meegenieten. Graag uw copij binnen voor 15/11/2013.

Redactieadres

Tulpenlaan 7,
2460 Lichtaart
e-mail: info@natuurpunt-kasterlee.be
bankrekening :
IBAN: BE77 9730 4324 3442
BIC: BIC ARSPBE22

Aan deze KliT werkten mee

Juul Appels, Karin De Laet, Hilde Devos, Jef Diels, Ludo Lauwen, Guy Peeters, Dirk Potters, Hilde Van De Peer en Luc Van De Vyver.

Cover-foto

Foto: Lijsterbes
De lijsters zullen deze winter niets tekort komen. De takken van de lijsterbes bezwijken momenteel onder het gewicht van hun vruchten.

NATUURPUNT

Lid worden van Natuurpunt

Dat doe je door 24 euro over te schrijven op rekeningnummer 230-0044233-21 van Natuurpunt, Mechelen.

IBAN: BE 17 2300 0442 3321,
BIC: GEBABEBB.

Het lidmaatschap is geldig voor het hele gezin. Woon je in Kasterlee, Lichtaart of Tielen, dan word je bij betaling automatisch lid van onze lokale afdeling.

FONDSSEN

Giften ten voordele van onze reservatenfondsen kunnen gestort worden op

293-0212075-88,

IBAN: BE56 2930 2120 7588,

BIC: GEBABEBB

t.v.v. Natuurpunt Beheer,

Coxiestraat 11

2800 Mechelen

Je kan zelf kiezen welk project je wil steunen door het overeenkomstige projectnummer bij je overschrijving te vermelden:

7031 Tikkebroeken, Drintjen Queten e.a.

7715 Snekensvijver

7769 Breeven

7788 Reties Heike

Giften vanaf 40 € zijn fiscaal aftrekbaar.

INHOUD

Voorwoord	3
Natuurbescherming, van de hak op de tak	4
Verslagen	
Opendeurdag bioweek	7
60-jarig bestaan	8
Uilentocht	9
Vlinderwandeling	9
Fietstocht heidegebieden	10
Bijzondere waarnemingen	
Hop zit niet alleen in bier	11
Terug van weggeweest	12
Flavie laat zich fotograferen	12
Agenda	14
Spinnen	16
Thema	
Jubileum Tikkebroeken Deel 4	18
Ruimte te kort	21
Verantwoorde vleesproductie : geniet ervan!	22
Isoleren voor meer natuur	24
Elektrische mobiliteit: werk mee aan de natuur van morgen	26

WEBSITE

www.natuurpunt.be/Kasterlee

natuurpunt
Kasterlee

uw blad in | **HERFST** | 2013

Voldaan blikken we terug op enkele maanden die bol stonden van vieringen rond het 60-jarig bestaan van onze Kempische natuurreservaten. Het werkelijke hoogtepunt was de feestzitting in het cultureel centrum van Herentals. Een hele reeks notabelen en vooraanstaande natuurbeschermers waren er getuige van een schitterende vogelvlucht over 60 jaar natuurbescherming. We zijn de mensen van onze buurafdeling Nete en Aa dankbaar voor al het werk.

Wij als afdeling, centraal gelegen tussen al die pionier-reservaten, hebben een pak nieuwe connecties gelegd. Ook de ervaring die we opgedaan hebben als 'organisator' zal ons nog van pas komen. We hopen dat u mee heeft kunnen genieten van dit bijzonder jaar. En we zullen ons uiterste best doen om het harde werk van onze voorgangers verder uit te bouwen.

In dit nummer vindt u nog enkele mooie beelden uit de oude doos. Vanaf nu is onze aandacht weer op de toekomst gericht.

De bezoekers van de jubileumdag in de Zegge zetten grote ogen op bij het zien van de prachtige beheersresultaten.

Natuurbescherming, van de hak op de tak

Wanneer vroeger die eiken houtkant voor ons huis gekapt werd, was ik als kleine bengel er het hart van in. Ik besepte toen nog niet dat dit een normaal verschijnsel was in de steeds terugkerende cyclus in het leven van een houtkant. En prompt maakte een gele schrijver zijn nest op deze kaalgekapte strook grond. Maar dat houtkantenlandschap, dat één groot natuurgebied op zichzelf was, verdween grotendeels en op de perceelsgrenzen werden de laatste wilde planten kapot gespoten. Vogels en insecten verloren hun habitat. En niet alleen veel van onze broedvogels, maar ook doortrekkers en wintergasten verkozen andere streken. Weg waren de meeste geelgorzen, kneuters, klauwieren, sijsjes, distelvinken, goudvinken en die hele resem 'klein groen en bruin vogeltjes'.

Foto: Marcel Verbruggen

doen wat ik verwachtte om het natuurlijk landschap te beschermen. Het beperkte zich tot het beteugelen van o.a. stroperij en illegale vogelvangst. Om de wetgeving inzake milieu, buiten onze bevoegdheid, beter te leren kennen, volgde ik een cursus milieurecht in Antwerpen. Noodgedwongen reed ik er naar toe per fiets vertrekkende om 17u45 en kwam dan thuis om 01u15. Ooit reed ik zo eens een platte band bij die nachtelijke terugtocht in een dikke mist, en dat kleine gaatje in die binnenband vinden onder die lantaarnpaal en de mistaanslag van de lijn houden, 't viel niet mee. Een mens moet er soms wat voor over hebben.

Toen dan de grote ruilverkaveling in Vorselaar van start ging, probeerden we in Tielen met een groepje mensen wat te ondernemen tegen het verdwijnen van die laatste natuur overschotjes en tegelijkertijd voor het behoud van onze monumenten op te komen, want ook daar had men het op gemunt. We trokken zelfs naar een vergadering van de Natuurbeschermingsraad van de Kempen in Mol, die pas in 't leven was geroepen, om onze grieven en verzuchtingen kenbaar te maken. Het enige wat we konden bereiken was, dat aan onze als landschap geklasseerde watermolen de weg werd verhard met kasseien i.p.v. met betonnen klinkers. Maar onze oude pastorij werd toch afgebroken. En toch ondervonden de verantwoordelijken hiervoor dat men dat alles toch niet zo maar nam. Ik herinner me nog de verhitte discussies met mijn schoonvader die toen in de gemeenteraad zetelde; hij met een vuurrode kop en ik bleek als een lijk. Later kon ik beroepshalve toch niet dat

Met de komst van het bosdecreet (1990) en het natuurdecreet veranderde er nogal wat. Bossen konden voortaan zomaar niet worden gerooid. Je kon dan ook beter proberen een bos van de ondergang te redden dan die stroper van een ree voor 't gerecht te brengen. De reeënpopulatie groeide wel weer aan, maar dat bos zou meestal definitief weg zijn en zo ook de schuilplaats voor die reeën. Toen werd de milieuraad in het leven geroepen, een hele verbetering. Door de meeste mensen, ieder in zijn functie, wordt er moeite gedaan om natuur veilig te stellen. Spijtig is echter dat sommige heikele punten die toch zo vanzelfsprekend zouden moeten opgelost worden soms 'jaren' aanslepen, maar door hardnekkig doorzetten deels toch tot een goed einde komen. Minder goed is het gesteld met de beteugeling van natuurdelicten, en dat ligt voornamelijk niet aan de politionele diensten ten velde, maar aan het systeem van prioriteiten. Het eigen initiatief stelt zo niet veel meer voor, en het is dan Jan met de pet die aangifte moet doen of moet pushen wanneer bomen en grachten van ons openbaar domein worden vernietigd met een kraan. Vroeger was dat anders. Lowieke, onze garde, zou voor dat vandalisme op jonge bomen en verkeersborden op de weg van Tielen naar Gierle dat al vier en een half jaar bezig is, maar enkele zaterdagavonden nodig hebben gehad om de daders te klissen. En toch mocht ik als hulpje bij het opsporen van een vermoord persoon ervaren, welk een apparaat in werking komt wanneer het 'prioriteiten' betreft. Hiervoor doe ik mijn pet af. De papieren rompslomp inzake P.V.'s betreffende inbreuken op natuurwetgeving, is intussen ook fel uit de hand gelopen. Waar je veertig jaar geleden met een P.V. van één bladzijde een stroper kon laten veroordelen, kon men tien jaar geleden om een vogelvanger op den boek te zetten, inclusief huiszoeking, soms dertig bladzijden nodig hebben. Rekening houdend met de personen die deze P.V.'s moeten lezen, van verbalisant tot rechter, moesten toen voor het eerste feit acht bladzijden gelezen worden en in het tweede geval tweehonderd veertig bladzijden bekeken worden. Wij kunnen het werk niet meer aan, hoor je dan zeggen. En waar de boswachters nog wat eigen initiatief aan de dag konden leggen, wordt dit momenteel door de hogere politieke verantwoordelijken aan banden gelegd. Een lichtpunt in natuurverdediging is Valk. Voorzitter Michel Van Buggenhout en zijn gemotiveerde medewerkers verzetten bergen werk en dikwijls met succes. Zo moest Sun Parks ooit tot tweemaal toe een dwangsom van (toen nog) één miljoen Belgische franken betalen aan deze vereniging die het als V.Z.W. wegschonk om er percelen reseruaat mee te kopen. Beroepshalve kwam ik ook in contact met Jos Cuypers, één van de pioniers van de Belgische Vogelreservaten (vroeger een select clubje) en conservator van Snekensvijver. Alhoewel ik het niet eens was met zijn 'van hogerhand' gegeven functie van 'moderator van het wild' in Jeugdcentrum de Hoge Rielen, zijn het toch zo'n mensen die aan de basis liggen van de eerste natuurreservaten en een deel van het Kempens landschap vrijwaardden.

Toen ik met meester Manuel Van Pelt, als onderdeel van de cursus natuurbeheer, tien dagen stagewerken moest uitvoeren, o.a. in de Zegge, leerden we Marcel Verbruggen kennen (die van TV-programma 'allemaal beestjes'). Wat die ooit gedaan heeft voor het redden van natuurreservaat De Zegge en de uitbreiding ervan is enorm. Tijdens één van de theoretische lessen had hij het voornamelijk over zijn mislukkingen hieromtrent, en het was voornamelijk hiervan dat we het meeste leerden. Nu op zijn 88 gaat hij nog vier dagen per week in de Zegge werken, na al die jaren met succes: De bruine kiekendief en de roerdomp zijn terug als broedvogel en er nestelen ook terug zeven koppels nachtegalen. We gunnen het hem.

En is het nu beter gesteld met onze natuur? Niets is minder waar. In het tijdschrift Kempens Leefmilieu van Valk juli, augustus, september 2011 lees ik:

"dat van de nieuwe generatie insecticiden, gebruikt bij de teelt van o.a. granen, bieten en maïs, één van de belangrijkste onder hen, namelijk imidacloprid, 7000 maal giftiger is dan het beruchte D.D.T." (waarvan zelfs de Eskimo's via de golfstroom een te hoge dosis in hun lichaam hadden) "In de meeste Europese landen waren deze neonicotinoïden verboden, in België niet. (Bayer o.a. in Antwerpen heeft de helft van de markt in handen, is dit niet link?) In België is de honingbijsterfte dan ook het hoogst van Europa: 26% in 2012." Intussen is er een Europees verbod met een proeftijd van drie jaar alleen voor de bestrijding bij maïs- en koolzaadteelt. Wanneer gaat dat in kaderwetten of uitvoeringsbesluiten gegoten worden en wie gaat dat controleren? En in het tijdschrift van april, mei, juni van 2013 lees ik dat deze pesticiden zeer gevaarlijk zijn voor ons milieu. Uit onderzoek van de universiteit van Utrecht blijkt dat neonicotinoïden ook schadelijk zijn voor o.a. waterinsecten, slakjes en schaaldieren. Waar te veel imidacloprid in het water zat, daar zaten drie maal minder van deze diertjes. Op sommige plaatsen bleek dit product zelfs 25000 keer boven de norm te zitten en kon dit water zelf als insecticide gebruikt worden. Spaanse onderzoekers dan weer onderzochten het effect van met neonicotinoïden behandeld graan op de overleving van de rode patrijs. Het fungicide thiram zorgde voor een kuikensterfte van 58%. De overlevende vogels hadden verminderde weerstand en hun eieren waren minder bevrucht. "Ook onze patrijzen, gorzen en ringmussen gaan er deels aan ten onder. Wat is dan het effect op ons, ook warmbloedigen?" Louis Neefs heeft het in één van zijn liedjes over een stenen woestijn. Ik denk dat onze open ruimte eerder een biodiversiteitloze groene woestijn aan het worden is, nu zelfs de basis van de voedselpiramide wordt vergiftigd.

Ik denk soms, zwijgen Jef, je bent al 68 en is het nog wel de moeite, geniet er toch van, want dat jammeren klinkt zo negatief. Maar in dit geval kan je niet werkloos vanaf de zijlijn blijven toekijken. Ik zou het aanvoelen als schuldig verzuim. De beleidsverantwoordelijken proberen wakker te schudden is belangrijker. Ze hebben al lang genoeg geslapen. Awel, ik ga dat doen.

Jef Diels

De foto's bij dit artikel zijn gecopieerd uit het tijdschrift 'Mijn Land' dat nu niet meer bestaat (uit het 6m hoge archief van Jef Diels).

VERSLAGEN

Opendeurdag bioweek

De tweede keer op rij rondten we een succesvolle opendeurdag af. Mede dankzij de aantrekkingskracht van een gratis proevertje voor de mensen die met de fiets kwamen, konden we weer op grote belangstelling rekenen. 157 fietsers meldten zich en kwamen het biologisch landbouwbedrijf op de Groesaard bezoeken. Een groot deel van de bezoekers ging ook mee op de geleide wandelingen en leerde het reilen en zeilen van dit 'alternatief' landbouwbedrijf kennen.

Voor een bezoekje aan de gerstakker moesten we dit jaar iets verder stappen, want de akker lag net over de gemeentegrens ... in Lichtaart. Volgend jaar zullen we dus Gageleer drinken die echt van eigen bodem komt. Tijdens deze wandeling konden we trouwens genieten van heel wat natuurschoon. Enkele kievitskuikens zaten vlak naast de weg in een maïsakker, een gele kwikstaart liet zich zien en aan de oever van de Aa zat een spotvogel te zingen. De scholekster was ook present. Door de drukte vergaten we een foto te maken van deze activiteit, we kunnen dus geen beeldmateriaal laten zien van de dag zelf. We tonen wel een foto van de akker enkele weken later, toen de gerst oogstrijp was.

Leuk nieuws om te vermelden is dat we een bio-certificaat aangevraagd hebben voor de teelt van biologische gagel in de Tikkebroeken. Tot op heden kwam de gagel uit de Liereman, maar na een overgangsperiode van 4 jaar mogen we ook biologisch gecertificeerde gagel oogsten uit onze eigen Tikkebroeken.

Op 9 juni kende de Tikkebroeken een zelden geziene drukte. 2 volle auto's, 1 minibusje, 1 camionette en 3 aanhangwagens met materiaal rukten aan om alles in gereedheid te brengen voor onze grote opendeurdag. Aan alles was gedacht: veldkeuken, onthaaltent, een gezellig terras. Zelfs een toilet!

Onze dames in de keuken slaagden erin om iedereen die honger begon te krijgen, te voorzien van een lekkere kruidenpannenkoek.

Alle opgetrommelde gidsen waren broodnodig, want dankzij de gevoerde promotie mochten we 122 mensen verwelkomen op onze geleide wandelingen. In totaal hadden we zo'n 150 bezoekers en we konden ook 2 nieuwe leden verwelkomen.

Helaas hebben we ook een belangrijk minpunt ervaren. Blijkbaar zijn er nog veel mensen die (ondanks de wegwijzers die we enkele jaren geleden kregen van de gemeente) de weg niet vinden naar de Tikkebroeken. Zelfs inwoners van onze eigen gemeente waren totaal verkeerd gereden. Hier moeten we duidelijk werk van maken! Ik dank hierbij alle medewerkers die met groot enthousiasme bijdroegen tot het succes van die dag. We kijken nu al uit naar het volgende lustrum.

Uilentocht

2013 was niet zo'n goed kerkuilenjaar. De steenuilen deden het goed en lieten zich op 15 juni onder grote belangstelling ringen.

Vlinderwandeling

Een mooie foto van een kleine vuurvlieder in de Postiljon deed wonderen, want niet minder dan 21 mensen zakten af naar de Tikkebroeken om deel te nemen aan de vlinderwandeling. Aangezien het weer goed was (het was zelfs eerder te warm), passeerden voldoende vlinders de revue. We konden het bruin zandoogje, het klein geaderd witje, het icarusblauwtje, hooibeestje en het heideblauwtje onder ideale omstandigheden bestuderen.

Fietstocht heidegebieden

Ondanks de regen kwamen veel fietsers opdagen. Juul en Dirk waren er, evenals onze voorzitter. Ook onze vorige secretaris en onze klusjesman. Verder waren er nog de heren Appels en Potters, de man van Frieke en de echtgenoot van Greet. Die gast van de Hoeven was erbij en 'diejeneenen' die daar in Lichtaart dichtbij de kringwinkel woont.

Onderweg waren er vurige supporters van onze voorzitter, bekijk de foto's maar. Zo hielden we het uiteindelijk vol in de plenzende regen.

O ja, we hebben ook enkele mooie stukjes heide gezien. Verder passeerden enkele buizerds, sperwers, een groene specht en een gele kwikstaart de revue.

Bijzondere waarnemingen

Hop zit niet alleen in bier

Hop zit ook in Lichtaart. Waar slaat dat nu op zult u zeggen ... Wel, de zinspeling slaat op het feit dat er nog een ander organisme bestaat dat 'hop' heet. Het is een vogel met een nogal exotisch uiterlijk, die we zelden zien in onze contreien. Vooral zijn hoge kuif en lange snavel geven hem dat tropische tintje. Zodra je een eindje Frankrijk in trekt, zeker in de mediterrane streken, tref je hem regelmatig aan in boomgaarden en langs wegkanten. Dikwijls zie je hem ook op de grond terwijl hij een zandbad neemt. Zijn naam dankt hij aan zijn roep: een verdragend en kort herhaald hoep-hoep-hoep. Bij ons komt hij alleen maar voor als trekvogel. Jaarlijks zijn er in onze regio wel enkele waarnemingen. Algemeen is hij hier echter nooit geweest. We bevinden ons immers boven de noordgrens van zijn leefgebied. Toch kwam er zopas een waarneming binnen en wel uit onze gemeente. Dirk Van Soom trof een gekwetst exemplaar aan in zijn tuin in Hukkelbergen. Aangezien de vogel niet beterde, besloten we hem te vangen en naar het vogelopvangcentrum in Herenthout te brengen. Hoe zijn toestand nu is en of het om een wilde vogel gaat, hebben we nog niet vernomen. We hopen een volgende keer meer nieuws te kunnen brengen.

Dit voert ons trouwens naar een volgend punt. In het vogelopvangcentrum leveren de vrijwilligers bijzonder goed werk, zo goed dat men van heinde en ver gekwetste vogels aanbrengt in de hoop ze in leven te houden. Dat het opvangcentrum hierdoor uit zijn voegen begint te barsten heeft men al langer in de gaten. Er is een oplossing gevonden door uit te wijken naar een voormalige voetbalkantine. Maar voor de verbouwingen zijn nog veel centjes nodig. U kan deze mensen en hulpbehoevende vogels steunen door lid te worden van het vogelopvangcentrum. Gewoon doen!

Lid worden is heel eenvoudig: schrijf minimaal 10,00 € over op rekening

- IBAN: BE66 9794 3630 0143
- BIC: ARSP BE22
- op naam van VOC Herenthout
- met vermelding: 'nieuw lid' en je naam.

Terug van weggeweest

Ze werken, die vistrappen, of visnevenlopen als je dat liever hoort. Onderzoekers van INBO treffen steeds meer kwetsbare soorten die stilletjes aan terug de kleine riviertjes bevolken.

Dit heeft vooral te maken met de sterk verbeterde waterkwaliteit van de binnenwateren. De privébedrijven kunnen het niet meer maken om in de rivieren te lozen. De bron van een verontreiniging wordt zo goed als altijd gevonden. De zuiveringsstations worden beter en beter en er zijn steeds meer mensen aangesloten op het rioleringsnet. Als we dit volhouden zullen we ooit nog terug propere beken en rivieren hebben waarin alles wat er thuishoort, kan gedijen. Uiteraard is het voor de vissen zeer belangrijk dat ze niet alleen zuiver water hebben maar ook een vrije doorgang. Het aanleggen van al de nevenlopen kan het visbestand alleen maar ten goede komen.

Nu reeds vinden de specialisten twintig soorten in hun fuiken, waar er dat in 2004 slechts twee waren. In de Zeeschelde vond men 42 verschillende vissoorten, o.a. de kleine modderkruiper, de flint, de rivierdonderpad en de rivierprik. Ook de Europese meerval en de bot zijn er al waargenomen.

Volhouden dus, en alle initiatieven die een verbeterde waterkwaliteit nastreven, verdienen onze steun.

Flavie laat zich fotograferen

Dirk Peeters uit Lichtaart stuurde ons een foto van een bruine kikker met 'flavisme'. Flavisme is een kleurafwijking bij amfibieën als gevolg van het ontbreken van het donkere pigment in de huid. Hieronder wat achtergrondinformatie over dit fenomeen (overgenomen uit 'Kleurafwijkingen bij inheemse amfibieën in Vlaanderen', door Dominique Verbelen en Hein van Grouw uit het tijdschrift Ravon, maart 2013).

In natuurlijke populaties kunnen diverse kleurafwijkingen optreden. Om dit merkwaardige verschijnsel te begrijpen, is het noodzakelijk om te weten hoe kleuren bij dieren tot stand komen. Het kleurpatroon bij amfibieën wordt gevormd door een reeks chromatoforen die zich in de huid bevinden. Deze

hoogontwikkelde huidcellen bevatten pigmentkorrels en reflecteren licht. Door deze eigenschappen staan ze in voor kleur en kleurverandering. Bij koudbloedige gewervelden komen drie typen pigmentcellen voor: melanoforen, xantoforen en iridoforen.

Kleurafwijkingen bij amfibieën zijn altijd fascinerend om te zien en worden vaak goed gedocumenteerd. Eén van de bekendste kleurafwijkingen is albinisme. Albinisme is een gevolg van het ontbreken van alle melaninepigmenten in de huid en ogen. Het wordt veroorzaakt door een relatief zeldzame, genetische afwijking, namelijk de afwezigheid van het enzym tyrosinase. Hierdoor kan een albino totaal geen melanine aanmaken en is daardoor volkomen pigmentloos, waarbij de rode ogen en de roze huid worden veroorzaakt.

Een minder bekende kleurafwijking is cyanisme, waarbij blauw als kleur domineert. De blauwe huidskleur wordt veroorzaakt door het ontbreken van xantoforen of door een gebrek aan pigment in die cellen. Dit verschijnsel wordt in hoofdzaak vastgesteld bij 'groene kikkers' en bij de boomkikker (*Hyla arborea*), die hun normale groene grondkleur verkrijgen door een mengeling van blauw en geel pigment. Bij het ontbreken van geel pigment, worden deze dieren blauw.

Erythrisme is een kleurafwijking waarbij een storing in de ontwikkeling van de xantoforen, ertoe leidt dat geel in oranje of rood verandert. Een dergelijke kleurafwijking treedt zelden op en werd bij inheemse amfibieën vooral vastgesteld bij bruine kikker en vuursalamander.

Leucisme wordt veroorzaakt door een mutatie. Het is een stoornis die alle chromatoforen beïnvloedt. Leucisme en flavisme zijn twee termen die eenzelfde lading dekken, of tenminste eenzelfde oorzaak kennen. Beide kleurafwijkingen ontstaan door de afwezigheid van melanocyten. Leucistische exemplaren kunnen, net als albino's, volledig wit zijn maar hebben nooit rode ogen.

Soms blijken albinosalamanders een grote mate van agressiviteit te ondervinden van normaal gekleurde soortgenoten. Ze worden niet enkel met kopstoten belaagd maar worden ook in het lichaam en de ledematen gebeten.

'Ons flavie' zit gelukkig op haar gemak in de tuin van Dirk Peeters en liet zich gewillig fotograferen. Om het effect van de kleurafwijking te zien zal je wel moeten surfen naar onze KLIT in kleur op de website (www.natuurpunt.be/kasterlee).

Agenda

Beheerwerkdagen

Het is opnieuw najaar en hiermee zijn onze maandelijks werkdagen in de Tikkebroeken weer gestart. Werk je graag buiten, dan is dit iets voor jou. Driedubbel plezant omdat je niet alleen werkt, je 's middags kunt genieten van de heerlijke soep van onze soepmadam én het zo'n deugd doet om na de werkdag moe maar voldaan thuis te komen. Kom ons helpen, de hele dag, een halve dag of enkele uren. Let op: vanaf dit najaar gaan de werkdagen telkens door op de derde zaterdag van de maand.

Afspraak: op zaterdag 19 oktober, 16 november en 21 december om 9u aan de ingang langs De Kluis in Kasterlee. We werken tot ongeveer 16u. Verwittig Dirk als je wat later komt, zodat die je kan vertellen waar we aan het werk zijn. Tijdens de middagpauze zorgen wij voor soep, brood en een drankje.

Info: dirk.potters@telenet.be

Nacht van de Duisternis

Op de donkerste nacht van het jaar, kun je in de Tikkebroeken weer naar de sterren komen kijken door de sterrenkijkers van Andromeda uit Mol. Op de twee begeleide wandelingen gaan we op zoek naar dieren die van het donker houden.

Wanneer: 12 oktober 2013 van 20u tot 22u doorlopend

Waar: Tikkebroeken, Kluis, Kasterlee

Vertrek wandelingen: om 20u15 en om 21u15

Vistrapwandeling

Om een betere ecologische toestand van onze oppervlaktewateren te verkrijgen, heeft de provincie de afgelopen jaren stevig geïnvesteerd in het wegwerken van vismigratieknelpunten door het aanleggen van vistrappen. Op de wandeling op zondag 13 oktober gaan we twee vistrappen bekijken die recent door de Provincie in onze gemeente werden aangelegd.

Vertrek: om 13u30 aan de kapel van Hoeven in Kasterlee

Bij nat weer zijn laarzen noodzakelijk.

Info: dirk.potters@telenet.be, 0485/41 54 29

Dag van de Natuur 2013

Voor heel wat planten, insecten, amfibieën, zoogdieren en vogels zijn natuurgebieden hun laatste veilig toevluchtsoord. Ze zijn immers op zoek naar natuur van een hoge kwaliteit, natuur eerste klas. Via ons natuurbeheer proberen we te voldoen aan die hoge kwaliteitseisen.

Het hele het jaar door kun je vrijwilligers van onze afdeling, ondersteund door de professionele terreinploeg van Natuurpunt, in **de Tikkebroeken** aan het werk zien. Ze maaien, kappen, knotten, planten ... Kortom ze verzetten bergen voor meer en betere natuur.

Op 16 november vragen we ook aan jou om een handje uit de mouwen te steken.

We ontvangen je met open armen op onze Dag van de Natuur. Iedereen, van jong tot oud, ervaren in het buitenwerk of niet, vindt die dag wel een klus(je) waarbij hij/zij kan helpen.

Je bent welkom tussen 9u en 16u.

's Middags kun je genieten van een warme kom soep met brood en een Gageleer of fruitsap.

Info: dirk.potters@telenet.be

Herfsthappening Groen Kempen

Op zaterdag 23 november heten we iedereen van harte welkom op een unieke herfstbelevens in het Prinsenveld.

Proef, ruik, beleef de herfst met al je zintuigen. Een heerlijke herfstwandeling in het donker. We dwalen door het Prinsenveld en volgen de uitgestippelde vuurroute. Natuurpunt Kasterlee zorgt met een drankstand dat ook de innerlijke mens wordt verwend ...

- Een echte aanrader voor jong en oud!!!
- Een zaklamp is handig, meebrengen dus!
- Plaats : Prinsenveld (Kastelsedijk 5, Retie)
- Vertrek tussen 19.00 en 21.00 uur, inschrijven is niet nodig!

Diversen

- Iedere eerste zondag van de maand stelt Guy van 9u tot 11u zijn telescoop op in de kijkhut bij Snepkensvijver
- Onze bestuursvergaderingen gaan door op donderdag 24 oktober, 28 november en 19 december vanaf 20u in de Pastorij in Kasterlee

Datum	Uur	Activiteit	Afspraak
Zo 6 oktober	9u-11u	Turen naar vogelkuren	Snepkensvijver vogelkijkhut
Za 12 oktober	20u-23u	Nacht van de Duisternis	Tikkebroeken
Zo 13 oktober	13.30u-16.30u	Vistrapwandeling	Kapel aan de Hoeven in Kasterlee
Za 19 oktober	9u-16u	Beheerwerkdag	Tikkebroeken
Do 24 oktober	20u	Bestuursvergadering	De Pastorij, Kasterlee
Zo 3 november	9u-11u	Turen naar vogelkuren	Snepkensvijver vogelkijkhut
Za 16 november	9u-16u	DAG van de NATUUR	Tikkebroeken
Za 23 november	19/21u-23u	Herfsthappening	Prinsenveld
Do 28 november	20u	Bestuursvergadering	De Pastorij, Kasterlee
Zo 1 december	9u-11u	Turen naar vogelkuren	Snepkensvijver vogelkijkhut
Do 19 december	20u	Bestuursvergadering	De Pastorij, Kasterlee
Za 21 december	9u-16u	Beheerwerkdag	Tikkebroeken

Spinnen

Een fobie is het nooit geweest, denk ik. Ik ben nooit gillend weggelopen. Misschien is dat omdat ik geen type ben dat snel gaat gillen. Verstijven deed ik wel, zeker als ze redelijk groot en dik waren. Hooiwagens vond ik eigenlijk nooit eng. Maar dat zijn dan ook geen spinnen.

Niet dat ik fanatiek de strijd aanging, maar ik ging ze toch het liefste uit de weg, die spinnen. En in huis had ik ze liever niet. Elke spin die ik zag, werd doodgemaakt. Door mij als ze klein genoeg was, door de echtgenoot als ze groot en dik was. Een probleem werd het als ik een dikke spin tegenkwam en de echtgenoot niet thuis was. Dat beest moest weg, maar ik durfde het niet doodtrappen of -meppen. Zo dichtbij durfde ik niet te komen. Stel dat ze op mij springt! Dat ze me aanvalt! Zo idioot kan een normale mens gaan denken. Spinnen zijn lilliputters vanuit ons reuzenstandpunt en je weet dat ze volkomen ongevaarlijk zijn en toch, ze moest me eens aanraken!!!!

Ik gaf me op voor de paddenoverzet en ging elke week helpen die diertjes over de Lichtaartsesteenweg te zetten. 'Durf jij die aanraken? Dan draag je toch handschoenen?' waren de vragen uit mijn omgeving. 'Ja ik durf dat en natuurlijk is dat zonder handschoenen', zei ik dan stoer. Al vond ik het de eerste keer toch wel spannend. Ik wist niet eens of ik ze zou durven te pakken. Maar dat viel goed mee. Padden, wat

heeft dit met spinnen te maken? Niks ... tot het lente wordt en warmer en in de emmers niet meer alleen padden zitten maar ook, jawel, spinnen. In het begin eentje. Daarna alsmar meer.

Onder het motto: 'je moet je demonen in de ogen kijken' besloot ik ergens in 2010 een lesavond over spinnen te volgen. Eigenlijk wist ik niks van spinnen. Ze hebben acht poten en maken webben.

Uitvergroot op macrofoto's zien al hun onderdelen er net zo griezelig uit als je verwacht. Het zijn kleine monstertjes en gelukkig zijn er macrofoto's nodig om alles duidelijk te zien ... Maar het is ook wel fascinerend en er zijn ook hele mooie! Het zijn niet allemaal zwarte of donkerbruine, al dan niet harige, minimonsters.

Om interesse te krijgen voor een onderwerp, helpt het als je er iets moois in kan ontdekken. Bij mij werkt het toch zo.

Ondertussen reageer ik al heel anders op onze huisgenoten. Kennis verandert je kijk op de dingen. Tegenwoordig mogen ze rustig blijven leven in hun hoekje van het raam, achter de zetel, onder de kast. Af en toe verstoor ik hun huishouden door hun webben en oude prooien weg te halen. Een mens moet toch af en toe ook in die hoekjes eens poetsen! Maar het grootste deel van de tijd zitten ze daar knus. Doodtrappen of opzuigen doe ik niet meer. De hond vangt er af en toe eentje. Als er eentje tijdens het tv-kijken de living oversteekt, mag die dat rustig doen.

Alleen als ze demonstratief midden op de vloer blijven rondlopen, vang ik ze en zet ik ze buiten. Idioot, want die binnenspin komt toch weer binnen! Al kan ik me nog niet zover brengen dat ik ze naar een knus hoekje onder de kast breng.

Karin De Laet

Foto : Gilbert Loos

Jubileum Tikkebroeken Deel 4

Vorige eeuw zo ergens begin de jaren '90, het lijkt een eeuwigheid geleden, begonnen Marc en Win het erg druk te krijgen met het beheer van 'het Noorden van Turnhout'. Op twee fronten actief zijn werd hen wat veel en ze droegen de fakkel over aan Ludo. Als nieuwbakken conservator van de Tikkebroeken had hij vooraf ervaring kunnen opdoen bij het beheer van Winkelsbroek. Dat zou van pas komen, want ook in de Tikkebroeken bleef vrijwilligerswerk noodzakelijk om de open vegetaties niet te laten dichtwassen met hout.

Er werd vanaf de start ook heel veel tijd besteed aan het verwerven van privé-perceeltjes. Met succes werden aankopen gedaan zodat geïsoleerd gelegen toenmalige Wielewaal-eigendommen een groter aaneengesloten geheel gingen vormen. Dit zou vooral het beheer ten goede komen aangezien hierdoor grotere begrazingsblokken konden gevormd worden. Shetlandpony's knabbelden de grassen weg terwijl de vrijwilligers de oprukkende houtopslag te lijf gingen.

De reservaten in het Turnhoutse groeiden, waardoor de noodzaak van een professionele arbeidersploeg alsmaar groter werd. Na de samensmelting van de Wielewaal met Natuurreservaten tot Natuurpunt was het zover. Een professionele arbeidersploeg werd aangeworven en vond onderdak in de gebouwen van de automobielininspectie in Zevendonk. Dit betekende voor de conservators een hart onder de riem. De tractor van de Liereman kreeg assistentie van de tractor van de terreinploeg. In de Tikkebroeken waren inmiddels een aantal graslanden aangekocht waar de terreinploeg het maaiwerk voor haar rekening nam. Tussen de grassen verschenen de eerste pinksterbloemen die enkele jaren later gedurende het voorjaar de hooilanden kleurden met een wit tapijt. Door de eigendomsverwerving kon er een publiek toegankelijk wandelpad aangelegd worden. Voor de aanleg en het onderhoud ervan kon de Tikkebroeken rekenen op steun van de gemeente. De in het leven geroepen Mina-ploeg maaide, effende het wandelpad en verlegde de twee bruggetjes over de Rode Loop. Een huzarenstukje waardoor het gebied met de viering van het 50-jarig bestaan in 2003 kon worden opengesteld voor het publiek. Jaarlijks wordt het pad nog twee keer onderhouden door de Mina-werkers, waarvoor dank.

Ondertussen had Ludo assistentie gekregen van Willy die even later het conservatorschap overnam. Het natuurbeheer evolueerde en werd alsmaar professioneler. Een goedgekeurd beheerplan zorgde ervoor dat de overheid subsidies ter beschikking stelde voor het uitvoeren van beheerwerken. De eerste kranen deden hun intrede in de reservaten. Zo ook in de Tikkebroeken: poelen werden gegraven en in 2004 werd een natuurinrichtingswerk goedgekeurd waardoor er met de kraan kon worden geplagd. In plaats van met de boshak en met de plagschop werd met de kraan

de strooisellaag van voormalige naaldbossen verwijderd en kleurde de Tikkebroeken in augustus alsmaar paarser. Berk wist echter ook te profiteren van de naakte grond en trad in concurrentie met de hei waardoor het alle hens aan dek werd. Het was niet de bedoeling om van een bos met 200 bomen te gaan naar een bos met 2000 bomen! Schapen vergezeld van enkele geiten moesten soelaas brengen. Met vallen en opstaan is de schapenbegrazing uitgegroeid tot een vaste waarde in het reservaat. De schapen houden de boomopslag onder controle en verjongen de grazige vegetatie.

Met de permanente aanwezigheid van grazers ging ook het bouwen van een stal gepaard zodat de dieren beschutting kunnen vinden. Hierbij gingen we niet over één nacht ijs. Een zorgvuldig uitgekozen en ten 'dode' opgeschreven antieke stal van Jef Leppens werd met veel oog voor detail en traditie terug opgebouwd op het weiland voor de Tikkebroeken. Een vernuftig demonteerbare bank in de stal zorgt ervoor dat we bij de beheerswerken in de stal steeds een droog plekje hebben om de superlekkere soep van Frieke te verorberen.

Er deden zich ook kansen voor om aan akkerbeheer te doen, een noodzakelijke tendens om ook dit bedreigd natuurstype te beschermen. De geelgors die elk jaar trouw aanwezig is aan de ingang van het reservaat heeft hier ongetwijfeld wel bij gevaren. Elke winter is het een lust voor het oog om te zien hoe de vinken, groenvinken en kepen zich te goed doen aan zaden die blijven liggen op de percelen die ingezaaid werden met mengsels van akkerkruiden.

Door de jaren heen hebben de vrijwilligers zich ook georganiseerd onder impuls van de nieuwe afdeling Kasterlee. Gedurende het najaar en de winterperiode is maandelijks één zaterdag gepland om beheerwerken uit te voeren. Alle helpende handen zijn van harte welkom, bij deze bent u uitgenodigd!

De Tikkebroeken is als leerschool voor de natuurbeheerders uitgegroeid tot een gebied waarin meerdere actoren actief zijn voor het in stand houden van belangrijke natuurwaarden. De vrijwilligers, de terreinploeg, de Mina-ploeg, houtkappers, loonwerkers, graslandgebruikers, shetlandpony's, schapen, allen dragen ze hun steentje bij tot de bijzondere flora en fauna die de Tikkebroeken rijk is. Want soorten als blauwborst, waterral, boompieper, bosrietzanger, kleine karekiet, havik, boomvalk, groentje, bont dikkopje, kleine ijsvogelvinder, heideblauwtje, venwitsnuitlibel, moeraswolfsilkauw, moerashertshooi, zonnedaauw, en zovele andere kunnen enkel gedijen mits vele mensen zich inzetten. Aan eenieder hartelijk dank hiervoor.

We mogen uit deze periode zeker wijlen Alois Van Gorp niet vergeten. Hij was conservator van het Winkelsbroek, maar was ook heel actief in de Tikkebroeken. Hij heeft dit jubileumjaar helaas niet meer mogen meemaken. Het bordje van zijn hand (met de in het blauw geschilderde letters 'Tikkebroeken') hangt nog steeds te zijner herinnering aan de oude toegangspoort.

Gageleer®

Belgisch streekbier

Kempens volmoutbier met de kenmerkende smaak van gael (Myrica gale), een kruidachtig gewas uit vochtige heidebiotopen.

Gebrouwen voor het verwerven van natuurgebieden.

**Natuurbehoud
is noodzaak !**

www.gageleer.be

Ruimte te kort

Het zal u niet verbazen te lezen dat we in het versnipperde landschap van Vlaanderen moeten knokken om natuurgebieden te creëren. Een grote concurrent, als dat het juiste woord is, om beschikbare ruimte in te palmen is uiteraard de landbouw. En die is letterlijk broodnodig.

In Vlaanderen ligt volgens de ene bron die ik raadpleegde 629.684 hectare landbouwgrond. Een andere bron houdt het op 788.400 hectare. Laat ons ervan uitgaan dat de waarheid, zoals gewoonlijk, ergens in het midden ligt en laat ons zeggen dat het om 700.000 hectare gaat. Dat is ongeveer de helft van het Vlaamse grondgebied. Dat is heel wat in vergelijking met de natuurgebieden. Daarvan zijn er zowat 35.000 hectare, of 2,50% van Vlaanderen.

Helaas heb ik geen cijfers gevonden van het aantal hectares dat als landbouwgebied ingeschreven staat, maar totaal niet voor de landbouw gebruikt wordt. Naar mijn mening een verspilling van potentiële landbouw- of natuurgebieden.

Heb je het ook al gezien? Bij een fietstochtje of zo? Eén groot plein met niks anders dan gazon! Enkele keren per jaar wordt er gras gezaaid, en zodra dat geworteld is wordt het gazon los gestoken, opgerold en verkocht. In mijn ogen is dat je reinste verspilling van grond. Voor 100 m² gazonmatten heb je 100 m² landbouwgrond nodig. Om gazonzaad te kweken waar je 100 m² mee kan inzaaien, maar 1 m². Gazon inzaaien is echt niet moeilijk, je hebt gewoon een beetje geduld nodig. Bovendien is zaad veel goedkoper dan gazonmatten.

Daarom wil ik hier allen aanraden die van plan zijn een gazonnetje aan te leggen of te vernieuwen: gebruik zaad. Elke meter grond die je zo uitspaart kan van tel zijn.

Dirk Potters

Verantwoorde vleesproductie: *geniet ervan!*

Natuurpunt grote natuurbeschermer ... maar ook grote boer!

Veel van de terreinen die Natuurpunt beheert, zijn meestal marginale lappen grond. Natuurpunt imiteert er in zekere zin het oude landgebruik. Dit is alleen mogelijk dankzij de inzet van talloze vrijwilligers, professionele beheersploegen, ... en niet te vergeten onze grazers! Natuurpunt zelf beschikt over een kudde van ongeveer 700 Schotse Galloway-runderen.

Deze dieren komen toe met wat er in de terreinen groeit en bloeit en behoeven nauwelijks verzorging. Zelfs de koudste winter deert hen niet.

Vlees met smaak zonder "bijsmaak".

Begrazing is in essentie een slimme manier om voor de mens oneetbare gewassen zoals gras en bladeren op een eenvoudige wijze om te zetten in voedsel (vlees, kaas en boter). Jaarlijks slachten we de overtallige stieren en een aantal koeien. Zo houden we onze kudde optimaal, ... en het brengt extra geld in het laatje! Over het Kanaal apprecieert men al eeuwenlang het smakelijke Galloway-vlees. Het vlees van onze dieren is echt een klasse apart!

100% gras-gevoerd vlees heeft grote gezondheidsvoordelen:

- Rijk aan omega-3-vetzuren (3x meer): goed voor hart- en vaatstelsel en hersenen
- Een goede verhouding tussen omega-3 en omega-6 vetzuren
- 2x minder verzadigde vetten (lagere cholesterol!)
- Rijk aan CLA's (geconjugueerd linoleenzuur), 5x meer dan gewoon vlees: goed voor hart- en vaatstelsel, tegen diabetes, tegen kanker en osteoporose
- Meer vitamine E, B & D en sporenelementen (magnesium, calcium, kalium en selenium)
- 10 keer meer beta-caroteen (vitamine A); dit zie je aan het gezonde 'gele vet'
- Draagt niet bij aan de kaalkap van het regenwoud voor soja-teelt als veevoeder.

Natuurproducten op 21 mei aan huis geleverd, groot succes.

Guido Vanhoof, keurslager in Mol-Ginderbuiten en al jaren lid van Natuurpunt, was geïnteresseerd om een Galloway van Natuurpunt te verwerken.

Natuurpunt Netebronnen zat vrij snel op dezelfde golflengte met als resultaat een eerste levering op 21 mei. Dit was een schot in de roos. Dankzij de verkoop kan er weer 100 m² natuur veilig gesteld worden.

Dankzij Guido is het aanbod ook vergroot. Naast 100% Galloway is er nu ook voor de worstjes en het gehakt een gemengde versie met 30% Duroc-varkensvlees. Ook het lamsvlees komt nu van een bevriende vereniging, met name van Kemp (www.kempvzw.be). Zij beheren natuurgebieden met Kempische heideschappen zodat ook deze dieren verantwoord en duurzaam kunnen opgroeien.

We hebben de praktische ondersteuning om dit initiatief uit te breiden naar de buurafdelingen van de regio Mol. Geïnteresseerden uit Kasterlee en omgeving kunnen nu immers mee gebruik maken van de leverronde van het vlees. Er zal een nieuwe leveringsronde plaatsvinden in oktober.

Meer info en bestelformulier :

Verreyt Jürgen, jurgen.verreyt@skynet.be, 0497 70 63 08, 014 32 37 85
Of rechtstreeks bij de keurslager www.keurslagervanhoof.be

Isoleren voor meer natuur

**Gratis infoavond over isolatie van
spouwmuren, dak en zoldervloeren,
georganiseerd door Natuurpunt ism WT
Isolatie - woe 18 december 2013 - 20u tot 22u**

**De infoavond gaat door op woe 18 december
2013 in het Ecohuis (polyvalente zaal Ideum
Bis), Turnhoutsebaan 139, 2140 Borgerhout.
Meer info via Petra Beeckx op 0490-58 81 22.**

Isoleren voor meer natuur

Zijn jouw spouwmuren, dak of zoldervloeren nog niet geïsoleerd?
Met na-isolatie kan je in een bestaande woning heel wat energie en geld uitsparen.
Je wooncomfort zal er bovendien op vooruit gaan, en door een verlaging van je
CO2-uitstoot draag je bij aan het tegengaan van de klimaatopwarming.

Op deze infoavond krijg je een zicht op de materialen, voordelen en kost van
woningisolatie. WT Isolatie, een partner die Natuurpunt met zorg uitkiest, geeft je
de hele avond lang concreet antwoord op jouw vragen.
Voordeel voor jou, én voor de natuur

Niet alleen voor de natuur, maar ook voor Natuurpuntleden is er een voordeel aan
verbonden: een korting van 1,5 euro per te isoleren vierkante meter. Bovendien
schenkt WT Isolatie per vierkante meter ook 2 euro aan Natuurpunt voor de
aankoop van nieuwe natuur.

Schrijf je nu in op www.natuurpunt.be/wtisolatie of via
petra.beeckx@natuurpunt.be. Vermeld je naam, de datum en de locatie.
Deelnemen is GRATIS, maar de plaatsen zijn beperkt.

- 19u30	welkom
- 20u00 - 20u15	intro Natuurpunt
- 20u15 - 21u00	energie- en isolatieadvies: spouwmuren
- 21u15 - 22u00	energie- en isolatieadvies: dak & zoldervloeren
- 22u30	einde

Elektrische mobiliteit: werk mee aan de natuur van morgen

Gratis infoavond over elektrische rijden op groene energie - do 12 december 2013 - 19u tot 22u
georganiseerd door Natuurpunt ism EV-Point

Is elektrisch rijden iets voor jou?

Lig jij ook wakker van de gevolgen van CO2 op de natuur? En leg jij per dag met de auto minder dan 150 kilometer af? Dan is een elektrisch rijden op groene energie iets voor jou. Tijdens de gratis infoavond in jouw buurt nemen we al je twijfels weg, kan jij alle vragen stellen en maak je een eerste rit met een elektrisch voertuig.

Voordeel voor de natuur

Duizenden vrijwilligers zetten zich dagelijks in voor de natuur in Vlaanderen. Helaas zijn de effecten van de klimaatverandering meer en meer zichtbaar in onze natuur. Ook daar wil Natuurpunt, samen met partner EV-Point een oplossing aanreiken. Denk eens na: als je je eigen laadpaal koppelt aan je zonnepanelen, dan rijd je volledig CO2-vrij én gratis.

Jouw voordeel

Niet alleen voor de natuur, maar ook voor Natuurpuntleden is er een voordeel aan verbonden.

- Natuurpunt leden krijgen 4% korting bij aankoop van een EV-Point home charger.
- Ook krijgt een Natuurpunt lid 4% korting op de oplaadprijs met de EV-pass, de 'elektrische tankkaart' voor publieke EV-Point oplaadpunten. Bovenop de 20% korting, die elke EV-Pass houder geniet.

Schrijf je nu in op <http://www.natuurpunt.be/EVparticulier> of via petra.beeckx@natuurpunt.be.

Vermeld je naam, de datum en de locatie. Deelnemen is GRATIS, maar de plaatsen zijn beperkt.

De infoavond gaat door op do 12 december 2013
in het Ecohuis (polyvalente zaal Ideum Bis),
Turnhoutsebaan 139, 2140 Borgerhout. Meer info via
Petra Beeckx op 0490-58 81 22.

Programma

- 19u00 - 20u00	ontvangst + proefritten
- 20u00 - 20u15	intro Natuurpunt
- 20u15 - 21u00	elektrische mobiliteit: mogelijkheden & uitdagingen
- 21u15 - 22u00	vragenronde

Groene en elektrische mobiliteit

**werk mee
aan de natuur
van morgen**

Gratis infoavond over elektrisch rijden

i.s.m.

**In de
bioscoop**
vanaf 25/09

DE NIEUWE WILDERNIS

GROTE NATUUR IN EEN KLEIN LAND

fotografie RUBEN SMIT geluid HENK MEEUWSEN montage NIELS ROZA
productie EMS FILMS TON OKKERSE uitvoerend producent IGNAS VAN SCHAICK regie MARK VERKERK

Vlaamse versie ASSOCIATE DIRECTORS i.s.m. NATUURPUNT VZW

INFO en FILMBOEKINGEN INFO@ADIRECTOR.BE

EMS FILMS

associate directors ►

Knack

DeMorgen

